

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดหลักการ เอกสารและงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ในการกำหนดกรอบแนวคิดเบื้องต้นของการศึกษา โดยได้ศึกษาสาระสำคัญในหัวข้อต่างๆ ต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล
3. แนวคิดเกี่ยวกับเทศบาล
4. บริบทของเทศบาลเมืองมหาสารคาม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

1. ความหมายของความคิดเห็น

ศรีเพ็ญ ทองเหมือน (2543 : 5) กล่าวว่า ทรรศนคติจะปรากฏในความคิดเห็นซึ่งเป็นเรื่องของการตัดสินใจในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง โดยเรียงลำดับจากค่านิยม ไปสู่ทัศนคติ และความคิดเห็น เป็นการก้าวจากเรื่องทั่วไปไปยังเรื่องเฉพาะจากสภาพจิตใจ หรือความโน้มเอียงที่กว้าง และเริ่มแคบเข้าจนในที่สุด แสดงออกมาเป็นความคิดเห็นเฉพาะเรื่อง ความคิดเห็นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ความคิดเห็นมักจะเป็นผลที่สลับซับซ้อนของทัศนคติหลายอย่าง

สมัคร คีจ่า (2543 : 8) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นหมายถึง ความเชื่อ ความคิด ความประทับใจ ของแต่ละบุคคลที่มีต่อเหตุการณ์ หรือข่าวสารต่างๆ โดยไม่ต้องพิสูจน์ หรือหาเหตุผลประกอบในการตัดสินใจนั้น ความคิดเห็นจะมีขอบเขตกว้างขวางกว่าความรู้ และสามารถแสดงออกได้ต่างกันมากกว่าความรู้

ศรีเพ็ญ ทองเหมือน (2543 : 5) สรุปว่า ความคิดเห็นชี้ให้เห็นทัศนคติ และเราจะทราบทัศนคติของบุคคลได้จากการแสดงความคิดเห็นของเขาในเรื่องนั้นๆ เช่นกัน

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ (2528 : 82) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็น คือ การแสดงทัศนคติออกมาให้ปรากฏให้ผู้อื่นทราบโดยใช้ภาษาเป็นสื่อ ดังนั้นเราสามารถวัดทัศนคติของบุคคลได้โดยพิจารณาจากภาษาที่บุคคลแสดงออกมา หรือพิจารณาจากความคิดเห็นนั่นเอง

ชาลัชย อินทรประวัติ (2533 : 5) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นความเชื่อที่ผ่านการไตร่ตรองมาแล้วในระดับหนึ่ง ซึ่งอาจไม่รอบคอบหรือถูกต้องตามความรู้สึกรวมกัน การที่คนเราจะแสดงความคิดเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใด จะต้องมียุทธวิธีและความรู้ในเรื่องนั้นๆ ด้วย เมื่อได้นำข้อมูลมาพิจารณาดูเหตุผลจนคิดว่าพอใจแล้วก็จะแสดงความคิดเห็นได้ ดังนั้นเมื่อข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ได้รับเปลี่ยนแปลงไป เราอาจเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นหรือทัศนคติได้

นพมาศ ชีระเวทิน (2534 : 99) กล่าวว่า ความคิดเห็นถูกจัดเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยการพูดหรือเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริง พูดตามสังคม หรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือเขียนไปแล้วก็ทำให้เกิดผลได้ ปัจจุบันการแสดงความคิดเห็นจะออกมาในรูปการแสดงประชามติ

จากความหมายของคำว่า “ความคิดเห็น” ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น สรุปได้ว่าความคิดเห็น คือ การแสดงทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดทั้งด้านบวกและด้านลบของบุคคลกลุ่มบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม โดยการแสดงออกมาให้ผู้อื่นทราบด้วยการสื่อสารออกมาเป็นภาษาคำพูด คำวิจารณ์ และบทความต่างๆ ที่แสดงความคิดเห็น

2. ความสำคัญของความคิดเห็น

ฟรีดแมน (Friedman. 1971 : 35) กล่าวว่า การสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความรู้สึกของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยที่แต่ละคนจะแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกใดๆ ออกมา โดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน โยบายๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นไปตามความพอใจของผู้ร่วมงาน

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดความคิดเห็น

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดความคิดเห็น มีดังนี้ (วาสนา ศรีกรรณ.

3.1 ประสบการณ์ บุคคลจะมีความคิดที่ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่มีต่อสิ่งนั้น ถ้าหากมีประสบการณ์ที่ดีก็จะทำให้มีความคิดเห็นที่ดีเช่นกัน

3.2 การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เกิดจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องราวหรือความคิดเห็นจากผู้ใกล้ชิด

3.3 ตัวแบบ เกิดจากการเลียนแบบจากบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์หรือเลียนแบบจากสื่อที่ได้พบเห็น โดยการรับเอาข้อมูลข่าวสารไปฝังในจิตใจและมีความคิดเห็นเหมือนตัวแบบ

3.4 องค์ประกอบทางสถาบันสังคมที่มีอิทธิพลในการสร้างความคิดเห็นให้เกิดขึ้น โดยรับเอาประสบการณ์จากชีวิตประจำวันที่ได้สัมผัสและสะสมขึ้นเป็นความคิดเห็น

4. ลักษณะของความคิดเห็น

สำหรับลักษณะของความคิดเห็น มีดังนี้ (วาสนา ศรีกรรณ. 2551 : 14)

4.1 ทิศทาง (Direction) มีอยู่ 2 ทิศทาง คือ ทางบวกและทางลบ

4.1.1 ทางบวก ได้แก่ ความรู้สึกทำดีในทางที่ดี ชอบ และพึงพอใจ

4.1.2 ทางลบ ก็จะเป็นไปทางตรงกันข้าม ได้แก่ ความรู้สึก หรือทำดีในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบ และไม่พึงพอใจ

4.2 ความเข้มข้น (Magnitude) มีอยู่ 2 ระดับ คือ ความเข้มข้นมากและความเข้มข้นน้อย เช่น บางคนมีความรู้สึกชอบความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยมาก แต่บางคนไม่มีความเป็นระเบียบเลย เป็นต้น ถ้าบุคคลมีความคิดเห็นที่มีความเข้มข้นมากจะเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

1. ความหมายของธรรมาภิบาล

คำว่า การบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาลหรือที่บางท่านเรียกว่า ธรรมรัฐ นั้น ตรงกับคำภาษาอังกฤษ Good Governance ซึ่งได้มีการพูดถึงแนวคิดนี้เป็นครั้งแรกในแวดวงของหน่วยงานระหว่างประเทศที่มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาประเทศ นับแต่ปลายคริสต์ศักราช 1980 เป็นต้นมา ภายหลังจากที่ได้มีการอภิปรายเกี่ยวกับผลของ

นโยบายการปรับโครงสร้างของธนาคารโลก ในช่วงนั้นได้มีการใช้คำว่า Good Government อย่างกว้างๆ ในการกล่าวถึงธรรมชาติและรูปแบบของระบบการเมือง ที่ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติ และความโปร่งใส ในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังมักถูกนำไป เชื่อมโยงกับเงื่อนไขทางการเมือง เช่น ความเป็นประชาธิปไตย การส่งเสริมระบบที่มีพรรคการเมืองหลายพรรคและการเลือกตั้งเสรี (รัชนา สานติยานนท์ และคนอื่นๆ. 2544 : บทคัดย่อ) จากนั้นได้มีการนำแนวคิดนี้ไปใช้อย่างกว้างขวางในหมู่ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์การระหว่างประเทศที่มี ส่วนร่วมใน โครงการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ เหตุซึ่งใจให้บุคคล เหล่านี้หันมามองการบริหารจัดการที่ดี คือ ความล้มเหลวของประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือ ในการพัฒนาประเทศตามแนวทางของประเทศซีกโลกตะวันออก โดยเฉพาะกลุ่มประเทศใน แถบลาตินอเมริกาและแอฟริกา ผู้รับผิดชอบมองว่าสาเหตุของความล้มเหลวมาจากการที่รัฐ ไร้ความสามารถที่จะดำเนินการตามที่ได้รับคำแนะนำ ทั้งนี้มุมมองดังกล่าวถือว่ารัฐบาลเป็น ศูนย์กลางของการตัดสินใจที่สำคัญในสังคมทุกระดับ จึงมีการเรียกร้องให้ มีการปรับปรุง การบริหาร ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงโครงสร้าง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ค่อนข้างซับซ้อนของ รัฐ เพื่อเอื้ออำนวยต่อการนำนโยบายในการพัฒนาประเทศไปปฏิบัติในปัจจุบันนั้นมี นักวิชาการจำนวนมากได้เอ่ยถึง Good Governance ทั้งในแง่ความหมายและความจำเป็น สำหรับสังคมไทย รวมทั้งได้มีการวิพากษ์แนวคิดนี้อย่างหลากหลาย นักวิชาการเหล่านี้ใช้ คำภาษาไทยแทนคำว่า “Good Governance” ไว้ต่างๆ กัน เช่น ธรรมภิบาล ธรรมรัฐประชา รัฐการปกครองที่ดี การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นต้น

ยุค ศรีอาริยะ (2546 : 42) กล่าวว่า คำว่า ธรรมรัฐมีความหมายไม่ตรงกับ ความหมายของ Good Governance นี้ เพราะ Good Governance น่าจะหมายถึงระบบใน การบริหาร และการจัดการที่ดีมากกว่าจะหมายถึง การสร้างรัฐที่ดีงามและถ้าหากใช้คำไทยว่า ธรรมรัฐ ภาษาอังกฤษก็น่าจะเป็นว่า Good State ไม่ใช่ Good Governance

นุชบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ธี (2544 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า สถาบันวิจัยเพื่อ การพัฒนาประเทศไทยได้อธิบายว่า ธรรมภิบาล เป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นจากคำว่า ธรรม ซึ่ง แปลว่า ความดี หรือกฎเกณฑ์ ส่วนคำว่า อภิบาล แปลว่า บำรุงรักษา ปกครอง เมื่อรวมกันก็ กลายเป็นธรรมภิบาล ซึ่งมีความหมายตรงกับคำว่า Good Governance ซึ่งในปัจจุบันคำที่ใช้ กันอย่างแพร่หลายที่สุดในเวลานี้และมีความหมายตรงกับคำว่า Good Governance คือ ธรรมภิบาล

ธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดหนึ่งในระยะหลังมานี้มีการนำมาใช้ และอ้างถึงอยู่เป็นประจำในสาขาวิชารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาพัฒนาบริหาร โดยมีปรากฏควบคู่กันไปกับแนวคิดและศัพท์วิชาการจำพวกประชาธิปไตย ประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชน สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนในช่วงทศวรรษที่แล้วคำว่าธรรมาภิบาลยังเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับเรื่องการปฏิรูปในภาครัฐอีกด้วย

ปัจจุบันนี้ทั้งในการศึกษาและในวิชาชีพทางด้านบริหารรัฐกิจนั้นถือได้ว่า

ธรรมาภิบาล เป็นมิติของกระบวนการทัศน์ใหม่ของการบริหารงานภาครัฐซึ่งมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญคือ การเน้นบทบาทของผู้บริหารงานภาครัฐในฐานะที่เป็นผู้ให้บริการที่มีคุณภาพสูงตามที่ประชาชนต้องการ การสนับสนุนให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่ละระดับมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดการควบคุมของราชการส่วนกลาง การเรียกร้องความสามารถในการปฏิบัติงานทั้งในระดับบุคคลและองค์กร การใช้เรื่องนี้เป็นเกณฑ์ในการวัดผลการปฏิบัติงาน ให้ผลตอบแทนการตระหนักเห็นความสำคัญของการจัดให้มีทรัพยากรบุคคลและเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานจนบรรลุได้ตามเป้าหมาย และการเปิดกว้างให้มีการแข่งขัน โดยพิจารณาว่าจุดมุ่งหมายของงานภาครัฐในแบบใดที่ยังควรกระทำโดยส่วนราชการและส่วนใดที่ควรปล่อยให้ภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ แทนกระบวนการทัศน์ใหม่นี้ก่อให้เกิดประเด็นต่างๆ ที่สำคัญจำนวนมากในการวิเคราะห์ประเด็นเหล่านี้ ทั้งผู้ปฏิบัติงานทางด้านการบริหารงานภาครัฐโดยตรงและนักทฤษฎี ผู้ศึกษาเรื่องนี้ในสถาบันการศึกษา ต่างได้คิดริเริ่มและพัฒนาขั้นตอนและกระบวนการที่เชื่อว่าจะนำสู่การมีธรรมาภิบาลที่แท้จริง รวมทั้งได้เสนอหลักการและพื้นฐานความคิดที่จะรองรับธรรมาภิบาลนั้นด้วย

นอกจากนี้ฝ่ายที่เป็นผู้ปฏิบัติยังได้อาศัยแบบอย่างของการปฏิบัติงานซึ่งเป็นที่ยอมรับมาใช้เป็นนามธรรมมาสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในด้านค่านิยมหรือความหมายนั้น ได้มีการตีความ Good Governance กันไปหลายรูปแบบ ซึ่งจะมีนัยที่แตกต่างกันไปต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสียทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นรัฐ ประชาสังคมและสถาบันที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานภาครัฐ ตัวอย่างเช่น สถาบันที่ทำหน้าที่บริหารงานภาครัฐ นอกจากจะต้องกำหนดบทบาทของตนเองอย่างชัดเจน ในกรอบของสังคมที่ดำเนินไปอย่างพลวัตแล้ว เรื่องของระบบและความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยต่างๆ ในกระบวนการตัดสินใจ ตลอดจนความพร้อมของแต่ละหน่วยที่จะแสดงควมรับผิดชอบและถูกตรวจสอบได้ก็เป็นจุดที่สถาบันเหล่านี้ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งด้วยเช่นกัน ขณะที่สถาบันที่จัดการศึกษาและ

ฝึกรอบมในเรื่อง ธรรมนูญสากล จะให้ความสนใจไม่เฉพาะแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพขององค์กรซึ่งทำหน้าที่ทางด้านการบริหารงานภาครัฐเท่านั้น แต่ยังสนใจด้วยว่า องค์กรเหล่านี้มีการดำรงรักษาไว้ซึ่งหลักการอันถูกต้องหรือไม่และยึดถือระบบคุณค่าประเภทใด เพราะต้องคำนึงการรณรงค์ให้เกิดความมั่นใจไว้ว่า รัฐบาลจะรักษาระบบการบริหารกิจการแผ่นดินไว้เป็นอย่างดีซึ่งข้อตกลงของโครงการที่ผ่านการอนุมัติลงนาม จะเป็นเครื่องหมายแสดงถึงการมีความตั้งใจที่จะดำเนินการปราบปรามการทุจริต ผู้ที่เข้ามาประมูลเพื่อทำสัญญารับจัดหาสินค้าและบริการก็ต้องลงนามในหนังสือให้คำมั่นว่าจะต่อต้านการฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยมีการระบุอย่างชัดเจนว่าพร้อมที่จะรับโทษหากถูกตรวจสอบพบว่าการเสนอหรือให้สินบนแก่ข้าราชการ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าเขาเหล่านั้นจะปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นสูงในทางจริยธรรมแล้ว ทั้งยังมีการติดตามตรวจสอบประเทศต่างๆ ที่ได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารโลกอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มั่นใจว่าการใช้ทรัพยากรที่ธนาคารโลกจัดสรรให้เป็นไปตามครรลองของการยึดถือหลักการอันถูกต้อง ซึ่งถ้าหากจะกล่าวได้ว่า ธนาคารโลกเป็นผู้แสดงบทบาทความเป็นผู้ริเริ่มในเรื่อง Good Governance ให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติก็ว่าได้เนื่องจากธนาคารโลกเป็นเจ้าหน้าที่ทรงอิทธิพลค่อนข้างสูง และทำหน้าที่เป็นผู้นำในการให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิกในเรื่องสำคัญๆ องค์กรสหประชาชาติ หรือ United Nations (UN) ให้ความสำคัญกับธรรมนูญเพราะเป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุกประเทศให้มีการพัฒนาที่เท่าเทียมกันและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การดำเนินการนี้ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชนเพื่อกระจายอำนาจให้เกิดความโปร่งใส ธรรมนูญ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนและสังคมอย่างเท่าเทียมกัน และมีคำตอบพร้อมเหตุผลที่สามารถชี้แจงกันได้ (บุญบัง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. 2544 : บทคัดย่อ)

ในปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญแก่เรื่องของธรรมนูญ ในช่วงสิบปีที่ผ่านมาเช่นเดียวกับในต่างประเทศและได้มีองค์กรที่เกี่ยวข้องและบุคคลที่สนใจเกี่ยวกับธรรมนูญ ได้ให้ความหมายของธรรมนูญไว้ดังต่อไปนี้

ธีรยุทธ บุญมี (2541 : 2) อธิบายว่า ธรรมนูญเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างภาครัฐ สังคมเอกชน และประชาชน ทำให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใสตรวจสอบได้ มีความร่วมมือของฝ่ายที่เกี่ยวข้องซึ่งขบวนการอันนี้จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมความโปร่งใส ความยุติธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนดี ในการที่จะสร้างธรรมนูญของสังคมไทย ธีรยุทธ บุญมี ได้เสนอให้มี

การปฏิรูประบบ 4 ส่วนคือ ปฏิรูปภาคราชการ ภาคธุรกิจต้องการให้มีการตรวจสอบโดยสื่อมวลชน และนักวิชาการ

วรภัทร โตรณะเกษม (2542 : บทคัดย่อ) อธิบายว่า Good Governance หมายถึง การกำกับ ดูแลแบบที่ดี หรือหมายถึง การใช้สิทธิ์ของความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเอง โดยผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องในการบริหาร โดยหัวใจสำคัญของ Good Governance คือ ความโปร่งใส (Transparency) ความยุติธรรม (Fairness) และความรับผิดชอบในผลของการตัดสินใจ (Accountability)

2. กระบวนการของธรรมาภิบาล

บวรศักดิ์ อุวรรณ โณ (2542 : บทคัดย่อ) กล่าวว่ากระบวนการที่เป็นหัวใจของธรรมาภิบาล มี 3 ส่วน ที่ต้องเชื่อมโยงกันก็คือ

1. การมีส่วนร่วมของทุกภาคในการบริหารจัดการสังคม (Participation)
2. ความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจ (Transparency) ซึ่งทำให้การทุจริตและบิดเบือนผลประโยชน์ของภาคอื่นๆ ไปเป็นการกระทำของตน กระทำได้ยากหรือไม่ได้
3. ความรับผิดชอบที่ต้องตอบคำถาม (Accountability) และถูกวิจารณ์ได้ รวมทั้งความรับผิดชอบในผลการตัดสินใจ

3. องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

สุดจิต นิมิตรกุล (2543 : บทคัดย่อ) กล่าวถึง องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยกระทรวงมหาดไทย ซึ่งจะเน้นไปทางด้านการบริหาร การปกครอง การพัฒนาและการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นสายงานที่กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบ โดยตรงว่าองค์ประกอบในการเสริมสร้างการบริหาร กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของกระทรวงมหาดไทยมี 11 องค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วม ความยั่งยืน สิ่งที่ชอบธรรม ความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความเสมอภาค ความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่ ความเสมอภาคทางเพศ ความอดทนอดกลั้น หลักนิติธรรม ความรับผิดชอบและการเป็นผู้กำกับดูแล

3.1 การมีส่วนร่วม เป็นการมีส่วนร่วมของทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอดคล้องประสานกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการให้บริการประชาชน

3.2 ความยั่งยืน มีการบริหารงานที่อยู่บนหลักของความสมดุลทั้งในเมืองและชนบท ระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ

3.3 ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรม ให้การยอมรับการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานสอดคล้องกับความต้องการ ของประชาชนประชาชนพร้อมที่จะยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตัวไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

3.4 มีความโปร่งใส ข้อมูลต่างๆ ตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการและสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจน และเป็นไปตามที่กำหนดไว้

3.5 ส่งเสริมความเป็นธรรม และความเสมอภาค มีการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ และมีระบบการรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่ชัดเจน

3.6 มีความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากร และวิธีการบริหารจัดการ และสังคมที่ดีเจ้าหน้าที่ของทุกหน่วยงานจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานได้และมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกหน่วยงานยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

3.7 ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ เปิด โอกาสให้สตรี ทั้งในเมืองและชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

3.8 การอดทนอดกลั้น และการยอมรับ ต่อทัศนคติที่หลากหลาย รวมทั้งต้องยุติธรรม ข้อขัดแย้งด้วยเหตุผลหาจุดร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้

3.9 การดำเนินการตามหลักนิติธรรม พัฒนาปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม

3.10 ความรับผิดชอบ เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงาน จะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

3.11 การเป็นผู้กำกับดูแล แทนการควบคุม โอนงานบางอย่างไปให้องค์กรท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด หรืองานบางอย่างก็ต้องแปรรูปให้ออกชนดำเนินการแทน

บุญบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี (2544 : บทคัดย่อ) กล่าวถึง
 หลักธรรมาภิบาลของสำนักงานข้าราชการพลเรือน ซึ่งเป็นผลจากการประชุมประจำปี
 ระหว่างส่วนราชการกับสำนักงานก.พ. เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2542 ว่าประกอบด้วยหลักการ

สำคัญ 6 ประการ คือ หลักนิติธรรมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความคุ้มค่า การมีส่วนร่วมและหลักคุณธรรม โดยองค์ประกอบของสำนักงาน ก.พ. เน้นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล และการให้บริการของรัฐ ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

หลักนิติธรรม ได้แก่ กฎหมาย และกฎเกณฑ์ต่างๆ มีความเป็นธรรม มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอ การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากประชาชน ประชาชนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของตนเอง เข้าใจกฎเกณฑ์ต่างๆ และมีส่วนร่วมในกรณีต่างๆ

หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ จำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียน หรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับ ส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ

หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติ คุณภาพของงาน ทั้งด้านปริมาณ ความถูกต้อง ครบถ้วน รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่ได้ขึ้นจากการปฏิบัติงาน และจำนวนการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับหลักความคุ้มค่า ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความมีประสิทธิภาพ และความมีประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ

หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ ความสัมฤทธิ์ผลของ โครงการต่างๆ รวมถึงการประหยัดงบประมาณ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับผลกระทบ จำนวนผู้เข้าร่วมแสดง ความคิดเห็นหรือจำนวนข้อเสนอแนะ หรือข้อคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการเรื่องต่างๆ รวมถึงคุณภาพของการเข้ามามีส่วนร่วม

หลักคุณธรรม ได้แก่ การร้องเรียน หรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ทั้งในและนอกองค์กรลดลง คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริการจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและมีระเบียบวินัย

รัชนา ศานติยานนท์ (2544 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่มีการกล่าวถึงคือการรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติ (Accountability) อาจกล่าวได้ว่าการรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติเป็นองค์ประกอบที่ได้รับการเอ่ยถึงบ่อยที่สุด เนื่องจากแนวคิดของธรรมาภิบาล

ในปัจจุบันมีที่มาจากความต้องการลดการคอร์รัปชันของรัฐบาล โดยการรับผิดชอบ ต่อผลการปฏิบัติหมายถึง ความสัมพันธ์ที่ขึ้นอยู่กับพันธะผูกพันที่จะต้องแสดงให้เห็นและ รับผิดชอบในการกระทำที่มีความคาดหวังอย่างเห็นพ้องต้องกัน ในการบริหารรัฐกิจได้มีแรง กกดดันให้นำหลักการรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติ มาใช้ในการบริหารจัดการด้วยเหตุผลหลาย ประการ ความโปร่งใส ความโปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อ ผลการปฏิบัติ ความโปร่งใสมหาความรวมถึงการมีระบบสารสนเทศที่ดีและการเปิดเผย และเผยแพร่สารสนเทศดังกล่าว ไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อ การตัดสินใจ รับผิดชอบต่อ การประเมินผลการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตามเกณฑ์

ดังนั้น การศึกษาและนำแนวคิดของธรรมาภิบาลมาผสมผสานกับรูปแบบ การปกครองที่ใช้อยู่และมีการผลักดันให้เป็นหลักในการสร้างการปกครองที่ดีของประเทศ โดยเฉพาะการเน้นสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาประสิทธิภาพของ รัฐ และระบบราชการให้เกิดความโปร่งใส และตรวจสอบได้ การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับ ใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ มีผลทำให้มีการเริ่มปรับเปลี่ยน โครงสร้างระบบ ราชการ รูปแบบการบริหารจัดการของรัฐและบทบัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญการทำความ เข้าใจเรื่องธรรมาภิบาล อาจต้องศึกษาเจาะลึกให้เข้าถึงเรื่องความเกี่ยวโยงระหว่างสิทธิ มนุษยชน ของประชาชนในประเทศว่ารัฐได้จัดให้มีระบบการให้ความคุ้มครองสิทธิของ ประชาชนของตนได้ดีมากน้อยอย่างไรด้วย รัฐบาลที่ปกป้องคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพหรือ สิทธิมนุษยชน ให้แก่ประชาชนในประเทศอย่างแท้จริง ถือว่ารัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลที่มี การปกครองที่ดีหรือมี Good Governance

ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิในการได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรมหรือสิทธิใน การได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง โดยเปิดเผยและเท่าเทียมกัน หรือสิทธิในการดำเนินธุรกิจ โดยไม่มีระบบผูกขาดตัดตอน ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับระดับความมี ธรรมาภิบาลของรัฐบาล ทั้งสิ้น และเมื่อประเทศใดมีกฎหมายรองรับสิทธิเสรีภาพของประชาชนย่อมสะท้อนให้เห็น ถึงระดับธรรมาภิบาลของประเทศนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะถ้าประเทศใดขาดปัจจัยพื้นฐาน ทางการปกครองในเรื่องการให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างจริงจัง หลักธรรมาภิบาล ของประเทศนั้นจะเกิดขึ้นได้ยากมาก เพราะทั้ง 2 ปัจจัยนี้เป็นของคู่กันที่จะต้องมอบให้ ควบคู่กันไป

4. หลักธรรมาภิบาลตามกำหนดของสำนักนายกรัฐมนตรี

เมื่อปี พุทธศักราช 2542 โดยคณะรัฐ ได้มีมติเห็นชอบวาระแห่งชาติสำหรับการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี โดยกำหนดเป็นสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พุทธศักราช 2542 ขึ้น ระเบียบนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม 2542 โดยทุกส่วนราชการต้องถือปฏิบัติและรายงานผลการปฏิบัติต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา (ขณะศักดิ์ ยูวบูรณ์. 2543 : 3-12) ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีได้ระบุถึงหลักสำคัญของธรรมาภิบาล 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาลที่เสนอ โดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เน้นการกำหนดเป็นกรอบแนวทางให้แก่หน่วยราชการเพื่อถือปฏิบัติ

4.1 หลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมาย และกฎข้อบังคับ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม อันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกับปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจของตัวบุคคล

4.2 หลักคุณธรรม เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดหลักนี้ในการปฏิบัติเพื่อให้เป็นอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริตใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ

4.3 หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้อง ชัดเจน

4.4 หลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแสดงออกความเห็น การไต่สวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ

4.5 หลักความรับผิดชอบต่อ เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

4.6 หลักความคุ้มค่า เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยตรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. หลักธรรมาภิบาลตามการกำหนดของกระทรวงมหาดไทย

องค์ประกอบในการเสริมสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของกระทรวงมหาดไทย มี 11 องค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วม ความยั่งยืน สิ่งที่ชอบธรรม ความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความเสมอภาค ความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่ ความเสมอภาคทางเพศ ความอดทน ออกฉันทน์ หลักนิติธรรม ความรับผิดชอบและการเป็นผู้กำกับดูแล (สุจิต นิमितกุล. 2543 : 24) จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยกระทรวงมหาดไทยเน้นไปทางด้านการบริหารการปกครองการพัฒนา และการกระจายอำนาจซึ่งเป็นสายงานที่กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบโดยตรง

5.1 การมีส่วนร่วม เป็นการมีส่วนร่วมของทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารงานเพื่อให้เกิดความคิดริเริ่ม และพลังการทำงานที่สอดคล้องประสานกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการให้บริการชุมชน

5.2 ความยั่งยืน มีการบริหารงานที่อยู่บนหลักการของความสมดุลทั้งในเมืองและชนบท ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ

5.3 ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรม และให้การยอมรับ (Acceptance) การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประชาชนพร้อมที่จะยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องการรับผิดชอบร่วมกัน

5.4 มีความโปร่งใส ข้อมูลต่างๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการและสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผย ชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้

5.5 ส่งเสริมความเป็นธรรม และความเสมอภาค มีการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติและมีระบบการรับเรื่องราวร้องทุกข์ชัดเจน

5.6 มีความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เจ้าหน้าที่ของทุกหน่วยงานจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถนำยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

5.7 ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ เปิด โอกาสให้สตรีทั้งในเมืองและชนบท เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เข้ามา มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

5.8 การถอดถอนออกคณัน และการยอมรับ ต่อทัศนคติที่หลากหลาย รวมทั้งต้องยุติ ข้อขัดแย้งด้วยเหตุผล หากุคร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน ได้

5.9 การดำเนินการตามหลักนิติธรรม พัฒนาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติม กฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม

5.10 ความรับผิดชอบ เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความ พึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงาน จะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จ ของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

5.11 การเป็นผู้กำกับดูแล แทนการควบคุม โอนงานบางงานไปให้องค์กร ท้องถิ่น ซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่ดี หรือบางอย่างก็ต้องแปรรูปให้เอกชนดำเนินการแทน

6. หลักธรรมาภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)

หลักธรรมาภิบาล ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) เป็นผลจากการประชุมประจำปีระหว่างส่วนราชการกับสำนักงาน ก.พ. เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2542 ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ พลเรือน. 2543) คือหลักนิติธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความคุ้มค่า การมีส่วนร่วม และหลักคุณธรรม จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของสำนักงาน ก.พ. เน้นเกี่ยวกับการบริหารงาน บุคคล และการให้บริการของรัฐ

6.1 หลักนิติธรรม กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ มีความเป็นธรรม สามารถ ปกป้องคนดีและลงโทษไม่ดีได้ มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับ สภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็น ไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้และได้รับการยอมรับของประชาชน ประชาชนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของตนเอง เข้าใจกฎเกณฑ์ต่างๆ และมีส่วนร่วมในกรณีต่างๆ

6.2 หลักความโปร่งใส การสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและ เจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ มีความชัดเจน เป็นที่ยอมรับ ส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการ ปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ

6.3 หลักความรับผิดชอบ การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการ และผู้เกี่ยวข้อง การบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติคุณภาพของงานทั้ง ด้านปริมาณความถูกต้อง ครบถ้วน รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และจำนวนการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับ

6.4 หลักความคุ้มค่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

6.5 หลักการมีส่วนร่วม ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการต่างๆ รวมถึงการ ประหยัดงบประมาณ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับผลกระทบ จำนวน ผู้เข้าร่วมแสดง ความคิดเห็นหรือจำนวนข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นของประชาชนใน การดำเนินการเรื่องต่างๆ รวมถึงคุณภาพของการเข้ามามีส่วนร่วม

6.6 หลักคุณธรรม การร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ทั้งใน และนอกองค์กรลดลง คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริหารจัดการและใช้ ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประ โยชน์สูงสุด สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วย ความมีระเบียบวินัย

7. หลักธรรมาภิบาลของสำนักเลขาธิการเครือข่ายกรภาพ

สำหรับสำนักเลขาธิการเครือข่ายกรภาพ องค์กรที่ช่วยประเทศสมาชิกใน การส่งเสริมฝึกอบรมและปรับปรุงการบริหารจัดการของภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล เน้นหลักธรรมาภิบาลในองค์ประกอบของความโปร่งใส การตรวจสอบ การมีส่วนร่วม และการต่อสู้กับปัญหาการคอร์รัปชันขณะที่องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่ United Nations Development Programme (UNDP) เสนอประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน กฎหมายที่ยุติธรรม ความเปิดเผย โปร่งใส การมีฉันทานุมัติร่วมในสังคมโลก การเมือง ที่ชอบธรรม ความเสมอภาค ประสิทธิภาพและประสิทธิผลพันธะความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2541 : 44-46)

7.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนทั้งชายและหญิงมีส่วนร่วมใน กระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางอ้อม โดยผ่านสถาบันต่างๆ ที่มีอำนาจอันชอบธรรม

7.2 กฎหมายที่ยุติธรรม การปกครองประเทศจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรมและถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่างๆ อย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน

7.3 ความเปิดเผย โปร่งใส กระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์กติกาที่มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในสังคมสามารถถ่ายโอนได้อย่างเป็นอิสระ ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะของทางราชการได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

7.4 การมีฉันทานุมัติร่วมในสังคม การตัดสินใจดำเนินนโยบายใดๆ ของภาครัฐต้องมีการประสานความต้องการหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดเป็นความเห็นร่วมกัน บนรากฐานของสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคมโดยรวม

7.5 กลไกการเมืองที่ชอบธรรม กระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองมีความชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เช่น การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีคุณภาพ การมีคณะรัฐมนตรีที่ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม การมีระบบราชการที่สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ การมีกระบวนการเปิดเผยทรัพย์สิน และหนี้สินของนักการเมืองการมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ทำหน้าที่ไต่สวน และวินิจฉัยเจ้าหน้าที่ที่ร้ายวผิดปกติ

7.6 ความเสมอภาค ประชาชนทุกคนมีความสามารถอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสต่างๆ ในสังคม เช่น โอกาสพัฒนาหรือมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยรัฐเป็นผู้จัดสรรสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการ โดยเท่าเทียมกัน

7.7 ประสิทธิภาพและประสิทธิผล กระบวนการ และสถาบันต่างๆ เช่น รัฐสามารถจัดสรร ใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมโดยรวม รวมถึงการทำงานที่รวดเร็ว มีคุณภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

7.8 พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม การตัดสินใจใดๆ ของภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชน ต้องกระทำโดยมีพันธะความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำต่อสาธารณชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหน่วยงานนั้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลักและมีจิตใจเสียสละ เห็นคุณค่าสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่

7.9 การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ การที่ผู้นำและประชาชนในประเทศมีวิสัยทัศน์ในการสร้างธรรมาภิบาล และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อาจกล่าวได้ว่าองค์กรทั้งสี่ต่างก็กำหนดกรอบของตนเองขึ้น ซึ่งสะดวกต่อการประเมินความสำเร็จ และสร้างตัวชี้วัดเป็นของหน่วยงานเฉพาะขึ้นมา ในการสร้างกรอบตัวชี้วัดธรรมชาติ องค์กรส่วนใหญ่ได้มีการจัดหมวดหมู่ และแบ่งองค์ประกอบที่แตกต่างกันตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ อุดมการณ์ แนวคิด มุมมองของปัญหาและแนวทางการพัฒนาประเทศขององค์กรและบุคคลที่น่าเสนอ

แนวคิดเกี่ยวกับเทศบาล

1. ความหมายของเทศบาล

เทศบาลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ได้รับการยอมรับและใช้ในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอยู่ทั่วโลก การปกครองในรูปแบบของเทศบาลนับว่าเป็นการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและบริหารท้องถิ่นของตนเองมากที่สุด กล่าวคือประชาชนผู้เสียภาษีในแต่ละพื้นที่สามารถที่จะเลือกผู้แทนของตน ที่เรียกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเข้าไปบริหารดูแลการจัดเก็บภาษีท้องถิ่น หรือใช้จ่ายภาษีดังกล่าวให้เกิดประโยชน์กับท้องถิ่นมากที่สุด

เทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ที่ทรงจัดให้มีการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของเทศบาลขึ้น จากหลักฐานการพระราชทานสัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ The New York Times ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2474 มีข้อความตอนหนึ่งว่า “เรากำลังเตรียมการออกพระราชบัญญัติเทศบาลขึ้นใหม่เพื่อทดลองเกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้งภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเข้าพิจารณาเห็นว่าสิทธิการเลือกตั้งของประชาชนควรจะเริ่มดำเนินการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลเข้าพิจารณาเห็นว่าประชาชนควรมีสิทธิมีเสียงในกิจการของท้องถิ่น เราพยายามให้การศึกษาเรื่องนี้แก่เขา เข้าพิจารณาเห็นว่าเป็นการผิดพลาด ถ้าเราจะมีการปกครองระบบรัฐสภาก่อนที่ประชาชนจะมีโอกาสเรียนรู้ และมีประสบการณ์อย่างดีเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งในกิจการปกครองท้องถิ่น” (ธีรทัต ชูคำ. 2543 : 65-66)

เทศบาลมิได้จัดตั้งขึ้นทั่วทั้งประเทศ แต่จะจัดตั้งขึ้นเป็นแห่ง ๆ ไปตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยเมื่อรัฐพิจารณาเห็นควรที่จะยกฐานะท้องถิ่นใดขึ้นเป็นเทศบาล ก็ตราพระราชกฤษฎีกายกฐานะท้องถิ่นนั้นเป็นเทศบาลเป็น

แห่ง ๆ ไปเทศบาลมีฐานะเป็นทบวงการเมืองและเป็นนิติบุคคลดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (นับทวิวัฒน์ บรรมานันท์ และแก้วคำ ไกรสรพงษ์. 2544 : 66)

2. ประเภทของเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 (2546 : 1-2) ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้งเทศบาลไว้ด้วย โดยกำหนดให้จัดตั้งเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง หรือเทศบาลนครก็ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดกล่าวโดยย่อได้ว่า เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วยขณะที่เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย สำหรับ เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไปทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลนคร ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย ประเภทของเทศบาล พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2546 มาตรา 9 มาตรา 10 และมาตรา 11 ได้กำหนดให้เทศบาลมีอยู่ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

2.1 เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย

2.2 เทศบาลเมือง มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

2.2.1 ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด

2.2.2 ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย

2.3 เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไปทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศ

กระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลนคร ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุนชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย

3. โครงสร้างของเทศบาล

โครงสร้างของเทศบาล ประกอบด้วยสภาเทศบาลและคณะผู้บริหารหรือนายกเทศมนตรี แล้วแต่กรณี เดิมโครงสร้างของเทศบาลประกอบด้วยสภาเทศบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตเทศบาล และคณะเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งกันเองระหว่างสมาชิกสภาเทศบาล แต่อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2543 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ใหม่และเพิ่มรูปแบบของผู้บริหารเทศบาลเข้ามาอีก 1 รูปแบบ คือ นายกเทศมนตรี โดยมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ในมาตรา 14 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาลว่า เทศบาลแห่งใดจะมีการบริหารในรูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตเทศบาลแต่ละแห่งโดยวิธีการดังนี้ คือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลใดจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลนั้น มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อคณะกรรมการเลือกตั้งเพื่อให้จัดทำประชามติในเขตเทศบาลนั้นว่าจะกำหนดให้การบริหารเทศบาลใช้รูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี ผลของประชามติให้นำมาใช้เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นการทั่วไปในคราวถัดจากวันออกเสียงประชามติและให้ใช้รูปแบบการบริหารตามผลประชามตินั้นตลอดไปจนกว่าจะมีการออกเสียงประชามติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลนั้น ให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารเทศบาลเป็นอย่างอื่น การร้องขอให้ทำประชามติดังกล่าวมาแล้ว จะต้องเสนอต่อคณะกรรมการเลือกตั้งก่อนครบวาระของสภาเทศบาลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้น ไม่น้อยกว่า 360 วัน และจะกระทำในวาระของสภาเทศบาลหนึ่งเพียงครั้งเดียวสภาเทศบาลประกอบด้วย สมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี ซึ่งวาระการดำรงตำแหน่งนี้ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 คือ ลงจาก 5 ปีมาเป็น 4 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 285 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 สำหรับจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลของเทศบาลแต่ละประเภทนี้จะไม่เท่ากัน อยู่ในระหว่างจำนวน 12-24 คน ขึ้นอยู่กับประเภทของเทศบาล ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 15 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล ดังนี้

1. สภาเทศบาลตำบลประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 12 คน
2. สภาเทศบาลเมืองประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 18 คน
3. สภาเทศบาลนครประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 24 คน

นายกเทศมนตรี ในกรณีที่ประชาชนในเขตเทศบาลได้ออกเสียงแสดงประชามติให้การบริหารในเขตเทศบาลใช้รูปแบบนายกเทศมนตรี ให้เทศบาลนั้นมีนายกเทศมนตรีคนหนึ่ง ซึ่งเลือกตั้งโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลซึ่งกระทำโดยวิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ นายกเทศมนตรีมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้งและไม่สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระ ได้นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมาย โดยมาตรา 48 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาลได้กำหนดจำนวนเทศมนตรีไว้ดังนี้

เทศบาลตำบล ให้มีรองนายกเทศมนตรีไม่เกิน 2 คน

เทศบาลเมือง ให้มีรองนายกเทศมนตรีไม่เกิน 3 คน

เทศบาลนคร ให้มีรองนายกเทศมนตรีไม่เกิน 4 คน

นายกเทศมนตรีเป็นผู้ควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารกิจการของเทศบาลและผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาลดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 48 สัตตรส แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล (นันทวัฒน์ บรมานันท์ และแก้วคำ ไกรสรพงษ์. 2544 : 66-70)

4. อำนาจหน้าที่ของเทศบาล (Authority)

4.1 อำนาจหน้าที่ หมายถึง อำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลและมีกฎหมายรองรับ เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และยังมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายอื่นกำหนดไว้ด้วย เช่น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเทศบาลไว้ในมาตรา 16 เป็นต้น (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2536 : 142) อำนาจและหน้าที่ของเทศบาล มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเทศบาลไว้รวม 31 ประการด้วยกัน คือ

4.1.1 จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตน

4.1.2 จัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ

- 4.1.3 จัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
- 4.1.4 การสาธารณสุขปศุสัตว์และการก่อสร้างอื่น ๆ
- 4.1.5 การสาธารณสุขการ
- 4.1.6 การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
- 4.1.7 การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
- 4.1.8 การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 4.1.9 การจัดการศึกษา
- 4.1.10 การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา

และผู้ด้อยโอกาส

- 4.1.11 การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

- 4.1.12 การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- 4.1.13 การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 4.1.14 การส่งเสริมกีฬา
- 4.1.15 การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของ

ประชาชน

- 4.1.16 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
- 4.1.17 การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ

บ้านเมือง

- 4.1.18 การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย
- 4.1.19 การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัวและการรักษาพยาบาล
- 4.1.20 การจัดให้มีและควบคุมสุสาน และฌาปนสถาน
- 4.1.21 การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
- 4.1.22 การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
- 4.1.23 การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและ

การอนามัยโรงพยาบาล และสาธารณสุขสถานอื่น ๆ

- 4.1.24 การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.1.25 การผังเมือง

4.1.26 การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร

4.1.27 การดูแลรักษาที่สาธารณะ

4.1.28 การควบคุมอาคาร

4.1.29 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

4.1.30 การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุน

การป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4.1.31 กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่
คณะกรรมการประกาศกำหนด

4.2 นอกจากนี้ ในกฎหมายว่าด้วยเทศบาลเองก็ยังสามารถกำหนดอำนาจหน้าที่ของ
เทศบาลไว้โดยแยกเป็นอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบล เทศบาลเมืองและเทศบาลนคร
รวมทั้งยังมีบทบัญญัติให้เทศบาลสามารถทำกิจการนอกเขตเทศบาลหรือกระทำการร่วมกับ
บุคคลอื่นได้ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้วกิจการที่เทศบาลทุกประเภทจะทำได้นั้นสามารถแบ่งได้
เป็น 8 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

4.2.1 การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่น การดับเพลิง
การป้องกันและระงับสาธารณภัย

4.2.2 การสาธารณสุข เช่นการจัดให้มีและบำรุงสถานที่พิทักษ์รักษาคน
เจ็บไข้การป้องกันและระงับโรคติดต่อ การรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่
สาธารณะการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การจัดให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สุสานและ
ฌาปนสถาน เป็นต้น

4.2.3 การสาธารณูปการ เช่น การสงเคราะห์มารดาและเด็ก การสงเคราะห์
คนชราคนอนาถ เด็กกำพร้า เป็นต้น

4.2.4 การโยธาสาธารณะ เช่น การสร้างและบำรุงทางบกทางน้ำ การจัดให้มี
และบำรุงทางระบายน้ำ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจของราษฎร
 เป็นต้น

4.2.5 การศึกษา เช่น การจัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา การจัดให้มี
และบำรุงสถานที่สำหรับการศึกษา เป็นต้น

4.2.6 การสาธารณูปโภคและเทศพาณิชย์ เช่น การประปา การไฟฟ้า
การเดินรถประจำทาง ตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม กิจการโรงรับจำนำ เป็นต้น

4.2.7 การทะเบียนราษฎร

4.2.8 การบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร

กิจการทั้งหลายเหล่านี้เป็นหน้าที่ของเทศบาลที่จะต้องจัดทำภายในเขตเทศบาลของตนอำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้ ได้มีการเพิ่มเติม โดยการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับเทศบาลหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 10 ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการเพิ่มหน้าที่ให้กับเทศบาลอีกหลายประการ เช่น เพิ่มหน้าที่ให้กับเทศบาลตำบลในการส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น หรือการเพิ่มหน้าที่ให้กับเทศบาลนครในการควบคุมสุขลักษณะและอนามัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงแรมสหและสถานบริการอื่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม จัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง รวมทั้งการส่งเสริมกิจการท่องเที่ยว

4.3 นอกจากนี้ เทศบาลอาจทำกิจการอื่น ๆ ได้อีกตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 57 ทวิ และ มาตรา 57 ตริ แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล คือการทำกิจการภายนอกเขต เทศบาลอาจออกไปทำกิจการต่าง ๆ ภายนอกเขตของตนได้ โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้คือ

4.3.1 การนั้นจำเป็นต้องทำและเป็นการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับกิจการที่ดำเนินตามอำนาจหน้าที่ที่อยู่ในเขตของตน

4.3.2 ได้รับความยินยอมจากเทศบาล สภาจังหวัดหรือสภาตำบลแห่งท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

4.4 การทำการร่วมกับบุคคลอื่น โดยก่อตั้งบริษัทจำกัดหรือถือหุ้นในบริษัทจำกัด เทศบาลอาจทำการร่วมกับบุคคลอื่น โดยก่อตั้งบริษัทจำกัดหรือถือหุ้นในบริษัทจำกัดตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

4.4.1 บริษัทจำกัดนั้นมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภค

4.4.2 เทศบาลต้องถือหุ้นเป็นมูลค่าเกินกว่าร้อยละ 50 ของทุนที่บริษัทนั้นจดทะเบียนไว้ในกรณีที่มีหลายเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลถือหุ้นอยู่ในบริษัทเดียวกัน ให้นับหุ้นที่ถือหุ้นนั้นรวมกัน และได้รับอนุมัติจาก

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยนอกจากการดำเนินการดังกล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งหมด กฎหมายว่าด้วยเทศบาลมาตรา 58 และมาตรา 59 ยังได้บัญญัติให้จัดตั้งสหการขึ้นได้ สหการเป็นองค์การที่เทศบาลตั้งแต่สองเทศบาลขึ้นไปรวมกันจัดตั้งขึ้นเพื่อประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งอันอยู่ในหน้าที่ของเทศบาลร่วมกัน สหการมีสภาพเป็นทบวงการเมือง จัดตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งจะต้องกำหนดชื่ออำนาจหน้าที่และระเบียบการดำเนินการของสหการไว้ สหการมีคณะกรรมการบริหารซึ่งจะต้องประกอบด้วย ผู้แทนของเทศบาลที่เกี่ยวข้อง (นันทวัฒน์ บรมานันท์ และแก้วคำ ไกรสรพงษ์. 2544 : 66-70)

บริบทของเทศบาลเมืองมหาสารคาม

สำหรับบริบทของเทศบาลเมืองมหาสารคาม สามารถอธิบายแต่ละประเด็น ดังนี้ (เทศบาลเมืองมหาสารคาม. 2553 : เว็บไซต์)

1. ประวัติความเป็นมา

ท้องถิ่นเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น เทศบาลเมืองมหาสารคาม เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2479 มีคณะเทศมนตรีชุดแรก เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2480 โดยนายบุญช่วย อัดถากร เป็นนายกเทศมนตรี สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม ระยะเริ่มแรกได้อาศัยสถานที่สโมสรเสื่อป่า เป็นที่ทำการของ สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จนถึง พ.ศ. 2483 จึงย้ายไปอยู่สุขศาลา อำเภอเมืองมหาสารคาม เป็นเวลา 5 ปีเศษ แล้วย้ายสำนักงานมาอยู่ชั้นบนตึกแถว 2 ชั้น (ปัจจุบันคือบริเวณตลาดสด) จนถึง พ.ศ. 2501 จึงย้ายมาอยู่อาคารหลังใหม่ และต่อมาในปี พ.ศ. 2519 ได้ย้ายสำนักงานไปสร้างในที่ดินซึ่งมีผู้อุทิศให้ จำนวน 10 ไร่ เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น ดังในปัจจุบันนี้

2. ที่ตั้ง

เทศบาลเมืองมหาสารคาม ตั้งอยู่ในเขตตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีอาณาเขตติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	องค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง	อำเภอเมืองมหาสารคาม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงนาง	อำเภอเมืองมหาสารคาม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	องค์การบริหารส่วนตำบลเขวาสินรินทร์	อำเภอเมืองมหาสารคาม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน	อำเภอเมืองมหาสารคาม

3. เนื้อที่

เทศบาลเมืองมหาสารคาม มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 10 ไร่ เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น

4. ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นที่ราบสูงรูปกะทะคว่ำ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 130 - 230 เมตร มีลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีคลองหลายสายซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญไหลผ่านตัวเมือง ได้แก่ คลองสมถวิลราษฎร์ อยู่ด้านทิศใต้ของตัวเมือง ห้วยคะคางไหลผ่านตัวเมืองทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และลำรางกุดนางใย ซึ่งอยู่ทางด้าน ทิศตะวันออกของตัวเมือง

5. เขตการปกครอง

เทศบาลเมืองมหาสารคาม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 30 ชุมชน โดยอยู่ในความรับผิดชอบของนายกเทศมนตรีเมืองมหาสารคาม ประธานกรรมการชุมชน กรรมการชุมชน แบ่งตามเขตเลือกตั้งออกเป็น 3 เขต ดังนี้

เขต 1 ชุมชนดักสิลา ชุมชนศรีสวัสดิ์ 1 ชุมชนศรีสวัสดิ์ 2 ชุมชนศรีสวัสดิ์ 3 ชุมชนปัจฉิมทัศน์ 1 ชุมชนปัจฉิมทัศน์ 2 ชุมชนธัญญา 1 ชุมชนธัญญา 2 ชุมชนธัญญา 3 ชุมชนธัญญา 4

เขต 2 ชุมชนสามัคคี 1 ชุมชนสามัคคี 2 ชุมชนศรีมหาสารคาม ชุมชนเครือวัลย์ 2 ชุมชนมหาชัย ชุมชนโพธิ์ศรี 1 ชุมชนโพธิ์ศรี 2

เขต 3 ชุมชนนาควิชัย 1 ชุมชนนาควิชัย 2 ชุมชนนาควิชัย 3 ชุมชนอภิสิทธิ์ 1 ชุมชนอภิสิทธิ์ 2 ชุมชนอุทัยทิศ 1 ชุมชนอุทัยทิศ 2 ชุมชนอุทัยทิศ 3 ชุมชนอุทัยทิศ 4 ชุมชนส่องเหนือ ชุมชนส่องใต้ ชุมชนบ้านแมค ชุมชนเครือวัลย์ 1

6. ด้านสังคม

ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีสภาพเป็นชุมชนเมืองกึ่งชนบท ยังมีความเชื่อมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ ยึดถือติดต่อกันมา และมีการแบ่งชุมชนย่อย

ในเขตเทศบาลออกเป็น 30 ชุมชนย่อย หรือเรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า “คุ้ม” มีการเลือกตั้งคณะกรรมการคุ้ม เพื่อช่วยเหลือพัฒนาชุมชนของตนเอง และให้ความช่วยเหลือส่วนราชการได้ตามสมควร

7. ด้านศาสนา

ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม เกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ส่วนที่นับถือศาสนาอื่นๆ เช่น ศาสนาคริสต์ และอิสลาม มีเฉพาะในกลุ่มเพียงเล็กน้อยเท่านั้น สถาบันทางศาสนาที่สำคัญ จึงเป็นวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 17 แห่ง ได้แก่ วัดมหาชัย วัดอารามหลวง วัดนาควิชัย วัดประชานิรภัย วัดอภิสัทธา วัดบูรพาภิราม วัดศรีสวัสดิ์ วัดป่าสุกมิตตวิธานาราม วัดโพธิ์ศรี วัดสองเหนือ วัดสามัคคี วัดชัยภูวาล วัดท่าเสมา (บ้านแมค) วัดปัจฉิมทัศน์ วัดเครือวัลย์ วัดป่าโนนแท่น วัดอุทัยทิศ และวัดป่าอัมพสันตวัน

8. วัฒนธรรม

เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ นับถือพุทธศาสนา และส่วนใหญ่เป็นชาวพื้นเมืองอีสานดั้งเดิม ลักษณะวิถีชีวิตเป็นผู้ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี โอบอ้อมอารี และจะให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณีที่เทศบาลได้จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำทุกปี ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ มีดังนี้

8.1 งานบุญเบิกฟ้าและงานกาชาด ถือเป็นงานบุญศักดิ์สิทธิ์ จัดขึ้นเพื่อฉลองต้นฤดูการทำนา ในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ใช้บริเวณหน้าศาลากลางเดิม ถนนนครสวรรค์ช่วงหน้าตลาดถึงหน้าโรงเรียนสารคามพิทยาคม ถนนผดุงวิถีถนนช่วงวงเวียนหอนาฬิกาถึงสี่แยกโรงพยาบาลจังหวัดมหาสารคาม เป็นสถานที่จัดงาน เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน มีการแสดง การละเล่นพื้นบ้าน และการออกร้านของส่วนราชการต่าง ๆ ผู้มาเที่ยวชมงานมีทั้งประชาชนในเขตเทศบาลฯ เขตอำเภอรอบนอก และจังหวัดใกล้เคียง

8.2 งานแห่เทียนเข้าพรรษา เป็นงานบุญประเพณีวัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 มีขบวนแห่เทียนของ ชุมชน คุ้ม ต่าง ๆ แห่ ไปตามถนนนครสวรรค์ ถนนสมถวิลราษฎร์ และนำไปถวายวัดที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อถวายปัจจัยไทยทานแก่พระภิกษุสงฆ์ในการจำพรรษาตลอด

ตลอดฤดูเข้าพรรษา ซึ่งสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน ตลอดจนเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

8.3 งานประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่ได้รับการสืบสานและอนุรักษ์กันมายาวนาน มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม บ่งบอกถึงวิถีชีวิตและสังคมไทยที่ยึดมั่นในศาสนา คุณธรรม จริยธรรม รวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สงกรานต์ หมายถึง ก้าวขึ้นอย่างขึ้น หรือการย้ายที่ คือพระอาทิตย์ ย่างขึ้นสู่ราศีใหม่ หมายถึง วันขึ้นปีใหม่ ซึ่งตกอยู่ในวันที่ 13,14,15 เมษายน ของทุกปี แต่วันสงกรานต์นั้น คือวันที่ 13 เมษายน เรียกว่า วันมหาสงกรานต์ วันที่ 14 เป็นวันเนา วันที่ 15 เป็นวันเถลิงศก

8.4 งานประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นประเพณีที่เกิดจากความคิด ความเชื่ออันเกี่ยวกับวิถีแห่งพื้นฐานชีวิต และการทำมาหากินของชาวอีสาน ที่แสดงออกถึงความเคารพนับถือต่อเทวดาหรือพญาแถน โดยการจุดบูชาบั้งไฟเพื่อขอประทานฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล

8.5 งานวันขึ้นปีใหม่ ในวันขึ้นปีใหม่ของทุกปี ประชาชนนิยมทำบุญตักบาตรเพื่อเป็นสิริมงคลในการเริ่มต้นปีใหม่ ตลอดจนขอพรปีใหม่จากผู้อาวุโสและพระเถระในท้องถิ่น ดังนั้น เทศบาลเมืองมหาสารคาม จึงจัดให้มีประเพณีทำบุญตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่ขึ้นเป็นประจำทุกปี

9. ด้านการศึกษา

เทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งได้ชื่อว่าเป็นเมือง " ตักสิลานคร " เนื่องจากเป็นที่รวมของสถานศึกษาในระบบ โรงเรียนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา เป็นจังหวัดที่มีสถานศึกษาเกือบทุกสังกัดกระจายอยู่ในจังหวัด โดยจำแนกตามระบบการศึกษาและสังกัดสถานศึกษา

9.1 สถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการอุดมศึกษา จำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วย

9.1.1 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

9.1.2 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

9.2 สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา จำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วย

9.2.1 วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม

9.2.2 วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม

9.3 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
จำนวน 4 แห่ง ดังนี้

9.3.1 โรงเรียนสารคามพิทยาคม

9.3.2 โรงเรียนผดุงนารี

9.3.3 โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม

9.3.4 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม

9.4 สถานศึกษาสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

9.4.1 สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตมหาสารคาม

9.5 สถานศึกษาอื่นๆ ประกอบด้วย

9.5.1 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม

9.5.2 โรงเรียนอนุบาลกิตติยา

9.5.3 โรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม

9.5.4 โรงเรียนอนุบาลสุกุลรัตน์

9.5.5 โรงเรียนอภิสิทธิ์ปัญญา

9.6 สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย

9.6.1 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

9.6.2 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

9.6.3 สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตมหาสารคาม

9.7 สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา จำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วย

9.7.1 วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม

9.7.2 วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม

10. โครงสร้างการบริหารงาน

ส่วนการบริหารออกเป็น 3 สำนัก 4 กอง ส่วนราชการที่เทียบเท่าระดับ
กอง ได้แก่

10.1 สำนักปลัดเทศบาล

10.2 สำนักการช่าง

10.3 สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

10.4 กองคลัง

10.5 กองการศึกษา

10.6 กองวิชาการและแผนงาน

10.7 กองสวัสดิการสังคม

10.8 สถานธนานุบาล

การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองมหาสารคาม ตามนโยบายและแผนพัฒนาของนายกเทศมนตรีเมืองมหาสารคามที่แถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้แก่ การจัดให้มีศูนย์ขอทโไลน์ เพื่อบริการแก้ปัญหาประชาชน เพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรและการให้บริการประชาชนให้ได้รับความสะดวกรวดเร็วและเป็นธรรม โดยพัฒนาคุณภาพบุคลากรเทศบาลและพนักงานจ้าง สร้างจิตสำนึกในความรักผิดชอบในหน้าที่และทัศนคติที่ดีต่อการบริการประชาชน สร้างเสริมแรงจูงใจและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล นำวิชาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เหมาะสมมาใช้ในการบริการประชาชนให้ได้รับความสะดวกเพิ่มขึ้น รวมทั้งทบทวนขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงานเพื่อให้การบริหารงาน มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และมีการประเมินผลเป็นระบบ และเป็นธรรม พัฒนาระบบการปฏิบัติงาน และการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและดูแลให้ประชาชนในเขตเทศบาล มีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมุ่งเน้นมาตรการทั้งการป้องกัน แก้ไข พร้อมทั้งจัดระบบป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อุบัติภัยและภัยธรรมชาติอย่างทั่วถึงและทันทั่วทั้งที่ ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น จัดประชาคม เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ส่งเสริมความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพของชุมชน เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองมหาสารคาม ผู้ศึกษาขอเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล ผลการศึกษาพบว่า ธรรมาภิบาลมีหลายความหมาย แต่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ การนำไปปรับใช้เพื่อประโยชน์ในด้านการปฏิรูปเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งรัดหาข้อยุติสำหรับกรอบความหมายของหลักธรรมาภิบาล โดยผสมผสานแนวคิดเพื่อสร้างหลักการที่ชัดเจนและมีเอกภาพ เพื่อจะเห็นกรอบแม่บทใน

การสร้างตัวชี้วัดที่มีคุณภาพ สำหรับการนำสาระที่มีของกรมจากต่างประเทศไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของไทย

รัตติยา จุทอง (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทการสร้างกรมของเทศบาลนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่าในกลุ่มพนักงานมีความคิดเห็นที่ต่างจากปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ อายุการทำงาน อาชีพเดิม และการศึกษาของพนักงานเทศบาล แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว ความคิดเห็นของพนักงานไม่แตกต่างกัน คือ ส่วนใหญ่เห็นว่าเทศบาลได้ปฏิบัติตามหลักกรมมาอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการทำงานโดยส่วนใหญ่ของพนักงานเทศบาลอยู่ในพื้นที่สำนักงานเดียวกัน

นพพล สุรศักดิ์ (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการนำหลักกรมมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักกรมมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ในภาพรวมอยู่ในเชิงบวก เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยด้านบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีทัศนะต่อการนำหลักกรมมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีทัศนะต่อการนำหลักกรมมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยด้านขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของ องค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ประชาชน มีทัศนะต่อการนำหลักกรมมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น พบว่าประชาชนมีทัศนะต่อการนำหลักกรมมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจในองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ปัจจัยด้านขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบล

สุกัตรา วิมลสมบัติ (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง กรมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ได้มี การบริหารงานโดยการนำหลักกรมมาเป็นหลักในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะไชยสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ทำให้ท้องถิ่นมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น และได้รับรางวัล

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลและจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลเคยไชยประสบความสำเร็จได้ เกิดจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำหรือผู้บริหาร ปัจจัยด้านทีมงานหรือองค์กร และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะร่วมมือร่วมใจพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้ในการดำเนินงานของทั้ง 3 ปัจจัยนั้นมีการนำหลักการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มากำหนดเป็นแนวนโยบายในการปฏิบัติ อัน ได้แก่ หลักนิติธรรมคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า นอกจากนี้ยังเน้นหนักในเรื่องของความซื่อสัตย์และ โปร่งใสในการบริหารองค์กร เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนนั้นได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินกิจการสาธารณะของท้องถิ่น โดยตรง ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยความต้องการของประชาชนสะท้อนถึงการบริหารกิจการสาธารณะในท้องถิ่นว่าเกิดประโยชน์ ต่อประชาชนเพียงใด องค์กรบริหารส่วนตำบล ไม่สามารถผูกขาดรวมอำนาจทางการเมืองไว้กับผู้บริหาร ได้อีกต่อไป หากแต่จำเป็นต้องเปิดกว้าง เพื่อให้องค์กรชุมชนเข้ามารับรู้ความเป็นไปและเข้าไปมีส่วนในการคิด และลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อประโยชน์ในด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

เบญจวรรณ วันดีศรี (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความเป็น
ธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่านายก
องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ดมีธรรมาภิบาลในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความมีประสิทธิภาพ ด้านความรับผิดชอบ ด้านคุณธรรม
ด้านนิติธรรม มีธรรมาภิบาลระดับสูง *เรอ/งก*

ชยัน วิพรหมชัย (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง หลักการบริหารจัดการที่ดีตาม
หลักธรรมาภิบาล : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา
พบว่า เทศบาลตำบลอุโมงค์มีหลักการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล การดำเนินการ
เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลักในการบริหารจนได้รับรางวัลชนะเลิศระดับภาค

สิทธิ หลีกภัย (2550 : เว็บไซต์) ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการองค์กร โดยหลัก
ธรรมาภิบาล (ภาคปฏิบัติ) ผลการศึกษาพบว่า ความโปร่งใสของ อบจ.ตรัง นั้น ได้แก่ การที่
อบจ.ตรังนั้น สามารถถูกตรวจสอบได้จากหลายๆกลไกเช่น การตรวจสอบภายใน
การตรวจสอบโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) การตรวจสอบโดยคณะกรรมการ
ปราบปรามการทุจริตอรัปชั้นแห่งชาติ (ปปช.) การตรวจสอบโดยกรมส่งเสริมการปกครอง

ส่วนท้องถิ่น (สอ.) แต่การตรวจสอบที่ดีที่สุดมาจากประชาชน “ที่มีความรู้” โดยการไม่เลือกพวกที่หวังจะคดโกงเข้า มาดำรงตำแหน่งทางการเมืองนอกจากนี้ความ โปร่งใสของ อบจ. ตรังนั้นยังสามารถแสดงได้โดยการใช้สื่อของ อบจ. ตรัง เองไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ของอบจ. ตรังที่ประกาศชื่อผู้เข้าประมูลและผู้ชนะการประมูลงานต่างๆ และวารสารอบจ.ตรังที่บอกประชาชนถึงการใช้งบประมาณ ในด้านต่าง ๆ ของอบจ.ตรังอย่างตรงไปตรงมา

จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานในเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยหลักการบริหารต่างๆ ซึ่งหลักการที่ว่านี้ก็คือ หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า อันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองมหาสารคาม ทั้งนี้เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลและเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษาและ ประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะของพนักงานเทศบาลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ส่วนท้องถิ่น (สอ.) แต่การตรวจสอบที่ดีที่สุดมาจากประชาชน “ที่มีความรู้” โดยการไม่เลือกพวกที่หวังจะคดโกงเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองนอกจากนี้ความโปร่งใสของ อบจ. ตรังนั้นยังสามารถแสดงได้โดยการใช้สื่อของ อบจ.ตรัง เองไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ของอบจ. ตรังที่ประกาศชื่อผู้เข้าประมูลและผู้ชนะการประมูลงานต่างๆ และวารสารอบจ.ตรังที่บอกประชาชนถึงการใช้งบประมาณในด้านต่าง ๆ ของอบจ.ตรังอย่างตรงไปตรงมา

จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานในเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยหลักการบริหารต่างๆ ซึ่งหลักการที่ว่านี้ก็คือ หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า อันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองมหาสารคาม ทั้งนี้เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลและเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและ ประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะของพนักงานเทศบาลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองมหาสารคาม